

Östhammars Segelsällskap 125 år, 1890-2015

- några historiska tillbakablickar bl. a. hämtade ur den jubiléumskronika som gavs ut i samband med klubbens hundraårsjubileum 1990. (Blomberg och Sandelin m.fl.)

Östhammars Segelsällskap bildades 1890

Det var vid den här tiden som Östhammars Havsbadanstalt upplevde sin verkliga glansperiod. Badhusstyrelsen ansåg att tillkomsten av ett segelsällskap skulle stimulera badgästlivet i staden. Onsdagen den 9 juli samlades seglingsintresserade stadsbor i Rådhuset och bildade Östhammars Segelsällskap. ÖSS tillhörde då de första svenska segelsällskapen utanför Stockholm. Affärsmannen Reinhold Sundberg uppges ha varit Sällskapets stiftare. Det fanns varken fotboll eller friidrott på den tiden och segling var den mest uppmärksammade tävlingssporten. Det var därför inte så underligt att Sällskapets kappseglingar drog folk. Både stadsbor och badgäster följde seglingarna. Redan tidigt välkomnades även kvinnor i Sällskapet, vilket var mycket ovanligt vid den här tiden. Signe Jansson var något av en pionjär när det gällde kvinnor och kappsegling. Hon var med om nästan varje kappsegling som ÖSS arrangerade under dessa första år och vann många priser.

Den första motorbåten i Östhammar inköptes vid förra seklets början av stadens doktor. Då ingen i staden förstod sig på motorer tillkallades en montör från Stockholm för att få igång motorn inför den första provkörningen. Sällskapets eskader bestod 1906 av tolv segelbåtar och sju motorbåtar. Medlemsantalet uppgick till omkring trettio personer.

Den sista kappseglingen under ÖSS:s första epok gick av stapeln 1909. Efter detta år finns det inget dokumenterat om vare sig ÖSS:s årsmöten eller kappseglingar. Antagligen var det flera orsaker som samverkade. Förutom att motorbåtarna började ta över så stod det dåligt till med återväxten, särskilt när det gällde ungdomar.

ÖSS lever upp på nytt

Det var först på 1930-talet som seglingsintresset vaknade till liv igen i Östhammar. Ett antal seglingsentusiaster samlades i mars 1934 för att väcka ÖSS till liv igen. En ny styrelse bildades och det beslutades att verksamheten även skulle omfatta motorbåtar. En ny epok i Sällskapets historia hade börjat. Man hade nu också fått lov att disponera Terrilören som både hamn och varsplats. Hösten 1937 kunde man för första gången ta upp båtar på den nybyggda slipen. Varvsområdet fylldes efter hand ut alltmer med sprängsten från olika byggplatser. Dagens pir påbörjades någon gång i början av 1950-talet. De flesta båtar låg förtöjda på svaj. En liten brygga med plats för ett fåtal motorbåtar fanns ungefär där sjösättningskranen står idag.

Den verkliga nytändningen upplevde ÖSS på 1970-talet. Verksamheten i Sällskapet hade gått lite på tomgång under några år. I hela landet pågick en lavinartad utveckling inom båtsporten, och det gällde även här i Roslagen. Fritidsbåtflottan ökade snabbt och därmed behovet av båtplatser. Båtbeståndet i ÖSS ökade mellan åren 1970 till 1975 från 150 till nära 400 båtar. ÖSS övertog driftansvaret för hamn och varv. Varvsområdet fylldes ut ytterligare och nya bryggor tillkom nästan varje år fram till 1975. Antalet bryggplatser ökade till drygt 400 stycken. Lagom till 100-årsjubiléet stod det nya klubbhuset färdigt. Det första klubbhuset hade funnits på klubbholmen Skyan på Galtfjärden, men det forslades på släde över isen 1946 till varvet i Östhammar. 1969-1990 fick ÖSS hyra delar av den gamla brandstationen i hamnen som klubblokal.

Klubbholmen

Efter att den första klubbholmen, Skyan, hade övergivits p.g.a. dåligt skyddade ankringsplatser startade sökandet efter ett alternativ. En kommitté tillsattes 1973 med uppdrag att utreda och föreslå en lämplig plats. Bergskär, i skärningen mellan Tvärnösund, Hunsöfjärden och farleden mot Hargshamn blev det slutgiltiga alternativet som presenterades för styrelsen. Den 7 april 1974 upprättades det första arrendekontraktet med öns ägare Rikard Edin. Bygglov för uppförandet av ett

klubbhus på ön beviljades av kommunen, men överklagades av Naturvårdsverket med motiveringen att ett örnpår som häckade i området skulle störas. ÖSS överklagade beslutet till regeringen och uppvaktade även dåvarande jordbruksministern Svante Lundqvist. Regeringen godkände Sällskapets överklagan och gav dispens från gällande strandskyddsordning. Byggnadsnämnden kunde då bevilja byggnadslov för klubbhus, toaletter och bastu. Länsstyrelsen beviljade också en ansökan om att få anlägga en brygga i anslutning till klubbhuset.

Klubbhuset som byggdes upp av en gammal trösklada skänkt av Forsmarks kraftverk stod färdigt att tas i bruk i september 1983. Som kuriosita kan nämnas att takteglet hämtades från det gamla stads-hotellet i Östhammar som revs i samma veva. Projektet sysselsatte ett fyrtiotal raska medlemmar under de fyra år som arbetet pågick. En elkabel drogs ut till på Bergskär i samband med att Vattenfall AB lade ut kabel från Hargshamn till Tvärnö. Både klubbhuset och båtplatserna fick därmed tillgång till el. En bastu har på senare år uppförts på klubbholmen, till stor glädje för både medlemmar och gästande båtbesättningar. Bryggan har rustats upp och förstärkts med delvis ny förankring i berget och botten. Förtöjningsbojarna har bytts ut och förankrats med kraftigare bojstenar.

Några höjdpunkter att minnas och inspireras av

Ungdomsverksamhet:

Ungdomssektionen som bildades på sextiotalet blev snabbt ett livaktigt inslag i klubbens verksamhet. Ungdomar och föräldrar snickrade ihop egna jollar. Seglarskolan liksom onsdagsseglingarna blev ett populärt inslag under sommarmånaderna. Även vinteraktiviteter så som kurser i sjövätt och kappseglingsregler, utflykter och knopkvällar ordnades för att hålla intresset på topp. 1981 blev ett rekordår för seglarskolan som samlade hela 64 deltagare. Ungdomsverksamheten har genom åren levererat flera duktiga seglare som representerat Sverige i NM, EM och VM.

Tävlingar:

"Alla tiders" seglarfest gick av stapeln i Grisslehamn 1949 då Grisslehamnsseglingen arrangerades med deltagare även från Åland. Efter hårda duster med kraftiga stormbyar på Singöfjärden samlades ett hundratal seglare på hotell Havsbaden för att fira den genomförda tävlingen.

1975 arrangerades den första stora jolleregattan på Östhammarsfjärden. Det var Moth-jollar som seglade sitt Riksmästerskap. Jubileumsåret 1980 arrangerade ungdomssektionen det tredje och avgörande OS-kvalet för Finn-jollar. Det särklass största arrangemanget det året blev dock rikskvalet för E-jolle och Optimist som samlade hela 180 deltagare från hela landet. Segeltävlingar var fortsatt stort under hela 80- och 90-talen. ÖSS arrangerade ett flertal men även våra grannklubbar hade sina tävlingar. Vi var under denna tid många familjeseglare som deltog med bl.a. Mai 77, Vega, Linjett 30. Senare tillkom även Linjett 32 och Comfort 32 och då pratar vi om på den tiden stora båtar. Kvällsseglingar var också stort och vi minns nog alla Ingemar Gidfors som på sitt eget sätt lärde oss alla kappseglingsreglerna genom sina protester. Gräsö Runt skall icke heller förglömmas, där vår egen Torbjörn Ahlbäck fick igång en riktigt fin segeltävling med många deltagare under många år. Denna populära kappsegling arrangerades under åren 1987 – 2001 av Östhammars Segelsällskap, Öregrunds Båtklubb och Tulka Segelsällskap. Start och målgång skedde i Öregrund. Banan sträckte sig runt Gräsö med fyrarna Engelska grundet, Argos, Grundkallen och Understen som rundningsmärken. Det var en dygnssegling på ca 70 distansminuter. Antalet deltagande båtar var som mest ca 70 stycken. Tävlingen ersattes senare av Roslagen Sea Race som pågick några år efter det att Gräsö Runt lagts ned p.g.a. vikande deltagarantal. Seglingen startade i Stockholm på Lidingö med mål i Öregrund. När målet sedan flyttades från Öregrund och man vände vid Furusund med målgång i Stockholm igen upphörde Östhammars seglarnas intresse. Kappseglingsaktiviteterna avtog inom ÖSS med ökande ålder hos medlemmar och funktionärer i slutet på 90-talet, på samma sätt som i många andra klubbar. Konkurrens från andra aktiviteter var stor och utbildning tog en allt större del av ungdomars tid. De allt större båtarna som kräver besättningar på över 5-6 man för att kunna kappsegla kan också vara en orsak till att tävlandet blir alltför komplicerat.

Även motorbåtar hade sina tävlingar bl.a. i form av navigationstävlingar. Ofta avslutades dessa tävlingar med en stor gemenskap, där bortförklaringarna var det stora ämnet. Vi hade i alla fall mycket roligt i samband med tävlandet, något som vi hoppas att de nuvarande ungdomarna kommer att få uppleva. Inte minst därför att det var på tävlingar som många av oss fick lära oss hur en segel- eller motorbåt drivs fram snabbt och säkert.

Det pågår nu ett målmedvetet arbete med att återuppväcka seglingsintresset. Varje sommar hålls en seglarskola för ungdomar. Seglarskolan har en positiv utvecklingstrend och år 2014 deltog mer än 20 ungdomar. Som ett led i verksamheten satsar ÖSS nu på att utbilda ledare och tränare för ungdomsverksamheten för att ytterligare vidga verksamheten och nytt för i år är en fortsättningskurs. Det görs också satsningar på utbyte med andra klubbar genom att ÖSS arrangerar en delsegling i Upplandscupen där ungdomar från andra klubbar inom regionen deltar. Sedan 2010 arrangerar ÖSS seglingen Singösexan tillsammans med Svenska Kryssarklubbens Upplandskrets. Seglingen går ut på att segla så långt som möjligt på sex timmar och vara tillbaka till startpunkten. Även ÖSS:s klassiska segling Väringsö runt har återuppstätt och går nu varje år. ÖSS arrangerade SM 2011 för Neptun-kryssare tillsammans med ÖBK.

Axplock och minnen av vad som hänt under de senaste 25 åren.

ÖSS 100-år:

Sommaren 1990 firade Östhammars Segelsällskap 100-år. Vid detta tillfälle hade våra medlemmar färdigställt vårt fina klubbhus. Stort bidragande till tillkomsten av vårt Klubbhus var vår dåvarande ordförande Sten-Ulrik Blomberg och vår dåvarande varvschef Henrik Clarring, men det var även många andra som gjorde enormt stora insatser i detta arbete. Jubileet gick av stapeln med pompa och ståt samt var välbesökt. Vi drar oss även till minnes vår kära Hanna som glädde oss med att sjunga några skillingtryck, som hon så ofta gjorde då det var fest. ÖSS har även firat ett 110-års jubileum i samma anda. Om vi inte minns fel sjöng Hanna även då (hon blev 97 år och med en ljuvlig stämma fram till dess).

Fester:

Årsfester, Nyårsvaka, Midsommarfest, Bergskärs fest i samband med Väringsö runt var andra bejublade tillställningar. Vem minns inte Trio med Bumba (svensktoppspopulära på den tiden) på Bergskär med ett litet elverk som enda kraftkälla. Bensinen tog slut, lamporna slocknade, men inte slutade orkestern för det. Snabbt ut i mörkret, påfyllning, och orkestern kunde avsluta låten som inget hänt. Det var delvis akustiska instrument på den tiden. Resan till land med orkestrar efter festen skall dock inte beskrivas i detalj, har inte klarat nuvarande alkoholregler på sjön. Men vi har alla förhoppningsvis bättrat oss på den fronten.

Harry och Hanna var då det begav sig stående gäster på Bergskär. Med sin snipa kom de alltid ut till Bergskär när det var fest. Harry var inte alltid nykter då de kom, problem med tilläggning var en regel. Det var dock en midsommar när vi såg dem komma, som vi snabbt mobiliserade oss vid bryggan. Nu gällde det att få in Harry och Hanna med minimalt problem, men döm om vår förvåning! Harry klarade tilläggnings utan problem, varpå vi frågade Harry hur det var fatt; Vilken tilläggning! Vadan detta? "Jag har ju inte fått ta någon sup på vägen ut", fräste Harry. Det var då det.

Eskader:

En eskader till Kökar genomfördes sommaren 1993. Vi var nio båtar, med och utan segel, som gav oss i väg över Ålands hav. Eskadern lades upp så att varje morgon var det skepparmöte med beslut om kommande natthamn. Fri avgång och inget krav på när enskild båt skulle vara framme. Vi fick gå i vår egen fart och egna förutsättningar till nästa mål. Via norra Åland kom vi till Kökar och återresan gick via Mariehamn. Eskadern avslutades på Arholma efter två veckor. Många fina hamnar besöktes som t.ex. Ekerö, Geta-Djupvik, Bommarsund och många andra. Naturligtvis så var det som alltid förr, mycket fint väder.

Hamn och varv:

Hamnen och varvet har genom åren varit och är navet för verksamheten. Arbetet med att underhålla bryggor, behålla och förbättra djupförhållanden i hamnen samt säkerställa fungerande och säkra uppställningsplatser är ständigt pågående insatser. Miljötänkande och ny miljölagstiftning har medfört att klubben har tillgång till en toatömningsstation för båtar, även en spolplatta för båt-bottentvätt håller på att färdigställas. Ett nytt upptagningsystem med säkrare och smidigare transporter och uppställning av båtar på land håller också på att etableras. Bevakningen nattetid under båtsäsongen har medfört att stölderna i stort sett har försvunnit. Antalet medlemmar uppgick i mars 2015 till knappt 600 personer och i hamnen finns för närvarande plats för ca 450 båtar. En utmaning är att kunna tillgodose behovet av båtplatser för större båtar, ett behov som väntas öka över tid. Därtill kommer att djupförhållandena i hamnen ställer till problem.

/ Styrelsen